

Önerilen atf: Odacı, G. (2022). Kastamonu İlinde Faaliyet Gösteren Ekolojik Çiftliklerin TaTuTa Projesi Deneyimleri, *OCAK: Türk Mutfak Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 12-23.

Araştırma Makalesi

KASTAMONU İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN EKOLOJİK ÇİFTLİKLERİN TATUTA PROJESİ DENEYİMLERİ

Gökçe ODACI¹

ÖZ

Doğal yaşamı destekleyen, koruyan ve sürdürülebilirliğini turizm ile buluşturan Buğday Derneği'nin "TaTuTa Projesi" Türkiye'de bulunan çiftçi ailelerine sosyal ve ekonomik anlamda destek olması açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı Kastamonu ilinde faaliyet gösteren ekolojik çiftliklerin TaTuTa deneyimlerini incelemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yüz yüze görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Şekerli'nin (2009) çalışmasından esinlenerek yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuş ve çiftlik sahipleriyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. Kastamonu ilinde TaTuTa projesine dâhil olan biri Daday ve ikisi Şenpazar ilçesinde bulunan toplam üç çiftlik araştırma alanını oluşturmuştur. Araştırma sonucunda tüm çiftliklerde gönüllü ve konuklar pişirme, servis, konaklama, üretim, toplama, hazırlama, kültürel etkileşim, bilgi alışverişi, kendi kendine yetebilme ve buna ek olarak Balabanağa ve Yüksel Erdoğan Çiftliği'nde satış, imece hizmetleri sunulduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çiftlik Turizmi, Tarım Turizmi, Ekolojik Çiftlikler, Tatuta Projesi, Kastamonu.

TATUTA PROJECT EXPERIENCES OF ECOLOGICAL FARMS OPERATING IN KASTAMONU

ABSTRACT

The "TaTuTa Project" of the Wheat Association, which supports and protects natural life and combines its sustainability with tourism, is important in terms of providing social and economic support to the farmer families in Turkey. In this context, the study aims to examine the TaTuTa experiences of ecological farms operating in Kastamonu. The study used face to face interview technique one of the qualitative research methods. Inspired by the work of Şekerli semi-structured interviews were conducted with the farm owners. The obtained data were evaluated with descriptive analysis. A total of three farms, one of which is Daday and two of which are in the district of Şenpazar included in the TaTuTa Project in Kastamonu constituted the research area. As a result of the research, it was determined that cooking, service, accommodation, production, collection, preparation, cultural interaction, information exchange, and self-sufficiency in all farms and Balabanağa and Yüksel Erdoğan farms are offered.

Keywords: Farm Tourism, Agricultural Tourism, Ecological Farms, TaTuTa Project, Kastamonu.

Makale Geliş Tarihi: 28.03.2022

Birinci Düzeltme: 17.06.2022

İkinci Düzeltme: 26.06.2022

Kabul Tarihi: 27.06.2022

¹ Doktora Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD, gokceodaci1@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0930-3521.

GİRİŞ

Günümüzde tüketimin içinde yer alanların sosyal yaşantılarında gerçekleşen farklılıklar, kültür seviyelerinin artması, turizmin içinde bulunma isteği seyahat pazarlarında değişikliklere sebep olmuştur. Doğal ve kültürel olarak el değmemiş kırsal alanlar, insanların kendilerini stresten uzak tutarak iç huzura yönelmelerine ve bunu bir yaşam şekli haline getirmelerine yardımcı olmuştur. Bununla beraber insanlarda oluşan çevre bilinci tüketicilerin doğal ve kültürel seyahatlere yönelmelerine sebep olmuştur. Bu gelişmeler ile birlikte turizm literatüründe çiftlik turizmi, çiftlik tatilleri, agroturizm, tarım turizmi gibi birçok farklı anlamlara gelen tatil çiftliklerine olan ilgi ve merakın giderek arttığı görülmektedir (Douglas vd., 2001: 173).

Çiftlik turizmi ve tarım turizmi, zaman zaman iç içe geçse de bazen de konsept açısından ayırt edilememektedir. Bu iki kavram turizmde ziraat işlerinin yürütülmesi açısından farklı turizm deneyimleri sunmaktadır (Busby ve Rendle, 2000: 635). Çiftlik turizmi insanların içinde yaşadıkları, iş hayatlarını sürdürdükleri ve her zamanki sosyal temel ihtiyaçlarını karşıladıkları alanların dışında faaliyetler sunmak, hayvancılık ve üretilen tarımsal mahsullerin satılması ve sunulmasına olanak sağlar. Çiftliklerde ziyarette bulunan kişilere konaklama, yeme-içme imkânları ve birçok açık hava aktiviteleri sunulur (Yılmaz, 2008). Merkezinde tarımsal faaliyetlerin yer aldığı tarım turizmi, hem çiftlikleri ziyaret eden konukların barınabilecekleri alanlara sahiptir hem de ziraat ve hayvancılığın nasıl uygulandığını gerçekleştirme fırsatı veren bir girişimcilik türüdür. Tarım turizmi, üretim sağlayan ekolojik çiftlikler için tüm konukları çiftliği tercih etmeleri için ortaya konan bir eylem olmasının dışında konukların seyahat ve eğlence hedeflerine uyumlu olarak oluşturduğu birbirinden farklı aktivitelerden meydana gelmektedir (URL-1).

Çiftliklerde uygulamaya başlanılan TaTuTa çiftlikleri projesi örnek teşkil etmektedir. TaTuTa çiftliklerinin benimsediği doğal yaşam ve organik tarım ile hormonsuz ve doğal ürünlerin üretimi yapılmakta ve doğanın kendini daha iyi yenileyebilmesine ve verilen zararın minimuma indirgenmesi adına çalışmalar yapılmaktadır (Şimşek, 2016). TaTuTa çiftlikleri, katılım gösteren bireylere çeşitli rekreasyon faaliyetleri sunmakta, kırsal bölgelerin korunmasını sağlamakta, yöre halkına ekonomik girdi sağlamakta ve çevre ilgili eğitim ve iş imkânı olanakları sunmaktadır (Ross ve Wall, 1999).

Yapılan araştırma kapsamında ulaşılan bulgular ve sonuçların ilgili literatürün gelişmesine ve konu ile ilgili yapılacak bilimsel çalışmalara ilham kaynağı

oluşturması ayrıca özel sektöre de katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Çiftliklerin, TaTuTa projesi ile ek bir gelir kaynağı oluşturması, kırsal alanların sürdürülebilirliği ve özünü muhafaza edebilmesi adına önem taşımaktadır. Çalışmada sırasıyla çiftlik turizmi kavramı, buğday ekolojik yaşamı destekleme derneği ve TaTuTa Projesi sistemi ve amacı hakkında bilgilere yer verilmiştir. Çiftliklerde yapılan araştırmalar sonucu çiftlik sahiplerinin TaTuTa deneyimlerine ilişkin açıklanır ve tanımlayıcı bilgiler elde edilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

Kastamonu ilinin kırsal turizm ve çiftlik turizmi potansiyelinin yüksek olması ve TaTuTa projesine dahil olan çiftliklerin bölgede var olması, bahsi geçen çiftliklerin durum değerlendirmesi yapılabilmesi açısından bu araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur. Akkuş ve Yordam (2019) Kastamonu'da faaliyet gösteren TaTuTa çiftliklerinin gastronomik faaliyetlerini incelemişlerdir. Bunlara ek olarak bu çalışmada TaTuTa projesinin çiftliklere daha çok katkı sağlaması için birtakım önerilerin geliştirilmesi ve çiftlik sahiplerinin TaTuTa projesinden beklentilerinin ne ölçüde gerçekleştirdiğinin belirlenmesi ile ilgili alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çiftlik Turizmi

Çiftlik turizmi, kırsal turizm etrafında güçlü bir çevre etkisi ile iç içe olan ve karşılıklı etkileşimde bulunan bir turizm çeşididir. Çiftlik turizmi hakkında literatürde birden çok tanım ile karşılaşılmaktadır fakat genel olarak işletme sahibi ile beraber çiftlik işlerini yürütebilmek imkânına sahip çiftliklerde uygulanan turistlerin içinde bulunabileceği eylemlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Çiftlik sahipleri tarafından bakıldığında turizm kendi işleyişini belli düzen içinde yürütebilecek etkene sahiptir. Çiftlik turizmi insanların boş vakitlerini değerlendirebilecekleri gibi o bölgenin sosyal ve ekonomik hayatını tanımaya da imkân sağlayan ve doğada uygulanabilecek eğitim faaliyetleri bütünüdür (Leco vd., 2013: 255). Amerikan Tarım Bürosu Federasyonu'na göre ise ziyaretçi ve konukların tarım ve hayvan üretimine dayalı aktiviteleri deneyimledikleri ve çiftlik sahibine ek gelir sağlayan işletmeleri ifade eden bir kavramdır (Topçu, 2007: 26).

Hall ve Page'e göre (2006) çiftlik turizmi, tarım ve çiftlik faaliyetlerinin çoğalmasına ve gelişimine yardımcı bir turizm çeşidi olarak kırsal bölgelerde faaliyet gösteren işletmelere büyük avantajlar sağlamaktadır. Bu avantajlar, çiftlik turizmi

aracılığıyla tarım ve hayvancılık faaliyeti gösteren çiftçi ailelerinin çiftlikteki düzeni yeniden sağlamasına olanak sunmak ve çiftlikleri turizm ile birleştirerek çiftlik turizmine kendilerini adanmış olan çiftçilerin uyguladığı ticari faaliyetleri arttırmaktır. Bu sayede çiftlik sayıları günden güne artış göstermekte ve bu alandaki gelişim ise paralel olarak artış göstermektedir.

Bitkisel ve hayvansal üretimde faaliyet gösteren çiftliklere seyahat kavramı kuzey Dakota'da 19. yüzyılın sonlarına doğru gün yüzüne çıkmıştır. İlk çiftlikler 1880 yılında faaliyete sunulmuştur. 1949 tarihinde ilan edilen ilk çiftlik tatili tanıtım reklamları turistlerin oldukça ilgisini çekmiş ve çiftliklerin sahip olduğu olanaklar bildirilmiştir (Holdnak ve Pennington-Gray, 2000: 147). Çiftlik turizminin sağladığı imkânlar çoğaldıkça ve insanlar bunlardan faydalandıkça mevcut rakamlarda artış görülmüştür. Yakın tarihte Avrupa'da Euro Gites-Avrupa Çiftlik ve Köy Turizmi Federasyonu 28 ülkeden 100.000'in üzerinde tesisle insanlara seçme şansı vermekte ve merakını gidermek istediği konularda ya da yapmak istediği çiftlik uygulamalarında farklı seçenekler ortaya koymaktadır (URL-2).

Çiftlik turizmi bünyesinde çiftçilerin gelenlere sundukları imkânlar, çiftliklerin gruplandırma sürecine etki etmektedir. Turizm çiftlikleri; sadece barınma ve yeme içme ihtiyacını karşılayan çiftlikler, barınma ile beraber çiftlik uygulamalarında birebir bulunma imkânı veren çiftlikler ve atölye çalışmaları oluşturarak eğitim sağlayan çiftlikler olmak üzere üç başlık altında toplanabilir.

Çiftlik turizmi doğal alanların ve orada bulunan değerlerin korunmasını sağlamaktadır. Turizm aktivitelerinin kırsal alanlarda avantajları ve dezavantajları vardır. Çiftlik turizmi içinde var olan yerler kırsal alanlarla ilgili faktörleri bünyesinde bulundurmaları fakat çiftlik turizmini talep eden konuklar seyahatleri devam ederken hoş vakit geçirirken var olan varlıkları olduğu yerde gözlemlemeye ve tam anlamıyla olmasa da arada yaşamayı gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar (Savgın, 2016).

Çiftlik turizmi kapsamında misafirlere, yöreye has lezzetler tattırılmakta, inek sağma, koyun gütmeye, yün kırma, çiftlik hayvanlarını besleme, meyve toplama, yabani otları çapalama-yolma, hasat yapma, at binme gibi faaliyetler sunulmaktadır. Bu aktivitelere ek olarak yapılabilen doğa yürüyüşü, bisiklet turları, kuş ve kelebek gözlemciliği çiftliklerin uygulama alanları arasına ilave edilerek zenginlik kazandırılmaktadır (Yılmaz, 2008). Bunun yanı sıra yörede gerçekleşen festivaller, bulunan müzeler, sanatsal sergiler, el sanatlarının sunumu ve tanıtımı, eğitim amaçlı

yapılan geziler, eğlence amacı güden faaliyetler, kültürel olarak etki yaratan olaylar, doğal çekiciliklere yönelik aktiviteler bu çalışma çerçevesinde değerlendirilmektedir (Çıkmın, Çeker ve Uçar, 2009: 4).

Kırsal ve çiftlik turizmi kapsamında var olan tüm verilerin geneli, doğal çevrede bulunanların yaşadığı sosyal-ekonomik aksaklıkları giderme yönünde etkili bir çözüm kaynağı olarak kabul edilmektedir. Farklı bir bakış açısı olarak makineleşmiş alanın çevresindeki kırsal bölgeler farklı problemlerle yüzleşmektedirler. Karşılaşılan bu problemler maddi kayıplar, göçler, ziraat alanında yanlış yöntemlerin kullanılması ve kırsal yapının bozulması olarak ifade edilebilir. Turizm ile bu eksikliklerin giderilmesinin mümkün olabileceği düşünülmektedir (Hodge ve Monk, 2004: 263).

Türkiye'de çiftlik turizmi alanındaki çabaların sayısı az olmakla beraber, tercih edenlerin ve çiftlik sahiplerinin çiftlik turizmi hakkındaki deneyimlerini aktaran incelemelerin yetersizliği görülmektedir. Türkiye topraklarının tarıma elverişli yapısının yanı sıra, çiftlik turizmi çerçevesinde etkili bir gücünün var olduğu bilinmektedir. Gün geçtikçe çiftlik turizmi adı altında uygulamalara katılan kuruluş miktarı da yükseliş göstermektedir (Yıldırım, 2018). Türkiye çiftlik turizmi çalışmalarının gerçekleştirilmesini mümkün kılan sayısız kara parçasına sahiptir. Ege ve Akdeniz Bölgelerinde çiftlik turizmi aktivitelerinde bulunan müteşebbisler yer almaktadır. Buna karşılık olarak şimdilik bu alandaki turizme dâhil olmayan Doğu ve Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu ve kısmen yayla turizmi ile öne çıkan Karadeniz Bölgesinin çiftlik turizmindeki payının gelişim göstereceği düşünülmektedir (Zengin, 2006).

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği ve TaTuTa Projesi

Derneğin tohumları ilk kez 1990 yılında, Bodrum pazarında tam pirinç, zeytinyağı, adaçayı, kekik, deniz tuzu satışı sunan küçük bir pazar alanında atılmıştır. Atılan tohumlar ertesi yıl, Bodrum'da Eski Hükümet Sokağı'nda açılan Başak Doğal Ürünler Dükkanıyla yeşermiş, bir sene sonra buna ilaveten Başak Naturcafe bitki çayları, doğal tatlılarıyla bir yandan sağlıklı ürünler kullanmak isteyen tüketicilerin vazgeçilmezi, öte yandan da çevrecilere bir arada bulunabilme olanağı sağlayan mekân görevini üstlenmiştir. 1992 Mart ayında alanın içerisinde eskimeye yüz tutmuş bir Rum evi yeniden hayata geçirilerek burada Buğday Vejetaryen Restoran hizmete sunulmuştur. Buğday restoran mutfağı, hiçbir zaman prensiplerinden ödün vermeyerek; özünden koparılmamış yöresel-mevsimsel doğal besinleri toprak tencerelerde, tahta

kaşıklarla; deniz tuzu ve sızma zeytinyağıyla, titizlikle sunuma hazır etmiştir. Buğday restoran bunun yanı sıra, kişisel gelişim, çevre, ekolojik yaşam alanında toplantı, seminer, kurs, gösteriler ve sergilerle beraber bu alanlarda yerli ve yabancı kitlelere ulaşılmaya çalışılarak toplumu bilinçlendirme çabalarını devam ettirmiştir (URL-3).

Buğday hareketi, 1990 tarihinden günümüze kadar yaşamını devam ettiren diğer hayatlarla ahenk içerisinde ve ekolojik beraberliğe aykırı olmayan bir toplum düşleyerek devamını getirdiği çalışmalarını 12 Ağustos 2002 senesinde Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği adı altında toplamaya karar kılmıştır. Buğday, bu hayale ulaşmak için “örnekler oluşturma”, “var olana destek olma” ve “bilginin dolaşımını sağlama” görevini üstlenmiştir. “İyi tohumlardan iyi ürünler alınacağı gibi iyi düşünce tohumlarından da iyi bilinçler kazanılacaktır.” Buğday Derneğinin inşasındaki ve en önemli düşünce budur (Şahbudak ve Şimşek, 2017: 3).

TaTuTa “Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası” sisteminin kısa adıdır. Sisteminin temel hedefi Türkiye’de ekolojik tarımla hayatını sürdürmeye çalışan çiftçi ailelerine mali, gönüllü işgücü ve/veya bilgi desteği imkânı sunarak ekolojik tarıma yöneltmek ve devamlılık anlamında kolaylıklar sunmaktır. Sistem kapsamında gönüllü; işgücü, bilgi ve/veya deneyim desteği vererek çiftlikte kendi isteğiyle çalışan kişi şeklinde tanımlanmaktadır. Çalışma karşılığında gönüllünün barınma, yeme ve içme gibi temel ihtiyaçları çiftlik tarafından giderilir. Konuk ise konaklama ve sağlanan imkânlarla ilgili mali desteğini aracısız olarak çiftliğe veren kişidir. Çiftlikte çalışma zorunluluğu yoktur (URL-3). TaTuTa (tarım-turizm-takas) sistemi 12 Ağustos 2002 tarihinde Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği’nin desteği ile 2003 senesinden bu yana Türkiye’nin her yerinde hayata geçmekte olan bir projedir.

Türkiye’de kırsal çevrelerin değerlendirilmesi için çiftlikler 2002 senesinden bu yana tarım turizmi ile bağdaştırılarak projelendirilmekte ve gün geçtikçe çoğalmaktadır. Özellikle 2004’ten itibaren TaTuTa sistemi aracılığıyla turizmde gelecek vaat eden çiftlikler kırsal kalkınmaya destek verdiği gibi ekolojik yaşam tarzlarını da benimsetmektedir. TaTuTa kuruluşlarında gerçekleştirilen uygulamalar göz önünde tutulduğunda, ekolojik bir hayatın mümkün olduğu söylenebilmektedir. İlk olarak organik tarım ile doğa yanlısı üretim desteklenerek sürdürülebilir bir üretim hedeflenmiştir. Eko turizm ile doğaya daha bilinçli ve hassas bireylerin topluma kazandırılmasıyla sürdürülebilir verim sağlamaktadırlar. Hem bilgi hem de tohum değiş-

tokuşu yaparak ekolojik bilinç uyandırılmakta ve verim kazandıracak olan sağlıklı tohumların zarar görmesi engellenerek ürün çeşitliliğinin geniş kitlelere ulaşması ve kullanılması amaçlanmaktadır (Şahbudak ve Şimşek, 2017: 3).

Türkiye’de TaTuTa sistemi dâhilinde çiftlik faaliyetlerini yürüten 92 adet çiftlik mevcuttur. Bu çiftliklerin 14 tanesi Akdeniz Bölgesinde, 26 tanesi Ege Bölgesinde, 5 tanesi Doğu Anadolu Bölgesinde, 6 tanesi İç Anadolu bölgesinde, 2 tanesi Güney Doğu Anadolu Bölgesinde, 25 tanesi Karadeniz Bölgesinde ve 14 tanesi ise Marmara Bölgesinde bulunmaktadır (Şekerli, 2018).

Ekolojik problemlerin tüm canlıları etkilediği günümüz dünyasında bu aksaklıkların toparlanması için tüm evrende yaşamını sürdüren bireyler üstlerine düşen sorumlulukları yerine getirmelidir. Ekolojik aksaklıkların giderilmesi için ekolojik hayatın kaçınılmaz kurallarını yaşam biçimine dönüştürmelidirler. TaTuTa çalışması da kendi bünyesini bu düşünceyle tasarlamıştır. Projeye birçok çevreden ilgi gösteren ve katılmak isteyenlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Tarım uygulamalarında bulunan gün geçtikçe değeri artan organik tüketim ve ekolojik hayatın, Türkiye’de de benimsenmesi için TaTuTa sistemi etkili bir çalışma olarak gösterilebilir. TaTuTa sistemi, kırsal çevrelerde etkinliğini sürdürerek öncelikle bölgenin halkına sosyal-ekonomik katkıda bulunmaktadır. Eko turizm ile şehir ve kırsal alan arasındaki ilişkileri güçlendirmektedir. Ekolojik hayatta yer almak isteyen ve bu yaşam şeklini benimseyen kişilere kırsal hayatla bir araya getirmektedir (Şahbudak ve Şimşek, 2017: 3).

TaTuTa sisteminde tarım faaliyetinde bulunmak isteyen bireyler, çiftliklerin alım zamanlarına göre ya misafir ya da gönüllü olarak yer almak istediklerini belirtmektedir. Gönüllü olarak işletme bünyesinde yer alanların temel ihtiyaçları çiftlikler tarafından sağlanmakta ve hiçbir şekilde ücret talep edilmemektedir. Bir günde altı saat çiftlikte ziraat işleriyle ilgilenmeleri yeterli görülmektedir. Bunun sonucunda gönüllülerle iletişim içinde olunup çeşitli paylaşımlarda bulunmaktadır. Herhangi bir çalışmada bulunmak istemeyen konuklar ise günlük makul fiyatlarla olan ödemelerini yaparak seyahat deneyimlerini yaşamaktadırlar (URL-4).

TaTuTa projesinin hedefi, doğal çiftlik uygulamaları ile kendilerini geçindiren çiftçi ailelerine ekonomik kazanç sağlamak, gönüllü çalışmak isteyen bireylere bilgi paylaşımı sunarak ekolojik tarımı desteklemek, yenilenebilirliğine ortam oluşturmaktır. Ayrıca gönüllü veya konuk olarak çiftliğe gelen katılımcıların çiftçi ailelerin evinde konaklamaları, kültürler içi bilgi

ve deneyimlerinden karşılıklı etkilenilmesi, bireylerin çevre ve birbirlerine karşı yükümlülüklerinin olmasına ortam sağlamaktadır. Buğday derneğinin verdiği bilgilere göre, “*hayatını devam ettirirken diğer yaşantılarla ahenk içerisinde ve ekolojik tüme saygılı bir bilinç düzeyi*” düşüncesini desteklemek adına meydana getirdiği, geleneksel yöntemler ile üretilen ürünlerin muhafaza edilmesi, insan sağlığını olumsuz etkilemeyen doğal tarım metotlarının yaygınlaştırılması, sürdürülebilirliğinin ve çevrenin korunması amaç edinmiştir (Buğday Derneği Faaliyet Raporu, 2010-2012; Şekerli, 2018: 20).

TaTuTa Projesi'nin hedefleri aşağıda ifade edilmektedir (URL-3).

1. Ekosistemin geleceği için, ekolojik yaşam faaliyetinde bulunan varlıklar ve bireylerin karşılıklı uzlaşabilmelerinin etkili hale gelmesi,

2. Ekolojik tarım üretiminin ilk olarak doğal alanda yaşamını sürdüren bireyler için, doğal çevreyle yakın, sürekli ihtiyaç duyduğu hayati ihtiyaçlarını giderilebilecek sağlıklı ürünlerin var olabilmesi,
3. Kentlerde yaşayan insanların ekolojik kuruluşlardaki hayatı kendi hayatlarına oturtarak, ekolojik yaşam ile ilgili yükümlülüklerin farkında olması ve bu yolda kendi yaşantılarında da deneyimlerini aktarmak,
4. Ekolojik üretim için, izlenen yol, tecrübe ve bilgi iletişimini oluşturmak,
5. Çevreye elverişli üretim ve tüketim projeleriyle yan yana; toprak, hava, su kalitesi, biyolojik çeşitlilik, iklim ve diğer doğal sistemler için düzenli bir ortam sağlamak.

Konu ile ilgili daha önce gerçekleştirilen çalışmalar Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar

2012	Selvi ve Demirer	Ekolojik Tatil Çiftliklerinin TaTuTa Projesi Deneyimine İlişkin Örnek Olay İncelemesi
2013	Civelek vd.	Agro-Turizm ve Sürdürülebilirlik İlişkisi; Muğla Yöresindeki TaTuTa Çiftliklerinde
2016	Doğanlı ve Özdemir	A Rural Tourism Project As A Rural Development Instrument: “TaTuTa”
2017	Şahbudak ve Şimşek	An Alternative Ecological Life Model: TaTuTa Project
2018	Şekerli	Tarım Turizmi (TaTuTa) Projesi Kapsamında Faaliyet Gösteren Ekolojik Çiftliklerde Bir Araştırma: İzmir İli Örneği
2018	Kaymaz ve Birinci	Agroturizm ve Agroturizmin TaTuTa Kapsamında Değerlendirilmesi ve Uzundere-Tortum İlçesinde Kırsal Kalkınmaya Etkisi
2018	Yıldırım	Kırsal Turizm Kapsamında Türkiye’de Çiftlik Turizminin Değerlendirilmesi: TaTuTa Çiftlikleri Örneği
2019	Akkuş ve Yordam	Kastamonu’da Faaliyet Gösteren TaTuTa Çiftliklerinin Gastronomik Faaliyetlerinin İncelenmesi
2019	Çiftçi ve Zencir	Turizm Sektöründeki Sosyal Girişimcilik Davranışı, İş ve Yaşam Tatmini: TaTuTa Projesi Narköy Örneği
2019	Cicik	TaTuTa Çiftliklerindeki Uygulamaların Permakültür Gönüllülerinin Motivasyonlarına Etkisi
2021	Akın vd.	Pandemi Döneminde TaTuTa Çiftliklerinin Uyguladığı Stratejiler

YÖNTEM

Kastamonu ili sınırları içinde bulunan TaTuTa projesi dahilindeki üç ekolojik çiftliğin projeye yönelik deneyimleri araştırmanın konusunu oluşturmuştur. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, ekolojik tarım yapan ve turizme açılmış olan ekolojik çiftliklerin, TaTuTa deneyimlerini ve projenin ne derece başarılı olduğunu incelemektir.

Yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Nitel araştırma yöntemlerinden ise yüz yüze görüşme tekniği uygulanmıştır. Nitel araştırma, doğal ortamda gerçek ve bütünsel bir

şekilde algıları ve olayları ortaya çıkarabilen veri toplama yöntemlerini (gözlemler, görüşmeler ve belge analizi gibi) kullanan bir araştırma şeklidir. Diğer bir deyişle nitel araştırma, kendisine bağlı ortamdaki sosyal olayların incelenmesine ve anlaşılmasına olanak sağlayan bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Altındağ, 2005: 2). Çiftliklerde yapılan araştırmalar sonucunda, çiftliklerin TaTuTa deneyimlerine ilişkin açıklanmış ve betimleyici bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmış olup Kastamonu ilinde yer alan TaTuTa projesine dâhil olmuş üç çiftlik sahibine 14 adet mülakat sorusu yöneltilmiştir. Söz konusu sorular aşağıda belirtildiği gibidir;

- Hangi dönemlerde faaliyet göstermektedir?
- Ne üretiyorsunuz?
- Ne tür hizmetler sunmaktasınız?
- Hangi yöresel yemekleri yapıyorsunuz?
- İşlenmiş ürün üretiyor musunuz?
- Buğday Derneği ve TaTuTa projesi ile nasıl tanıştınız?
- TaTuTa projesine katılma nedenleriniz nelerdir?
- TaTuTa projesinin çiftliğinize sağladığı olanaklar nelerdir?
- TaTuTa projesinin çiftliklere katkısının daha çok olması için önerileriniz nelerdir?
- TaTuTa projesi kapsamında gönüllü ve konuk sayınız ne kadar oluyor?
- Gönüllü ve konuklarınız çiftlikte ve bulunduğunu bölgede nasıl zaman geçiriyorlar?
- TaTuTa projesine dâhil olmanız bulunduğunuz bölgenin tanıtılmasına yardımcı oldu mu?
- Ziyaretçilere yöresel ürünlerin satışını yapıyor musunuz?
- TaTuTa projesinden umulanlar, beklentiler ne ölçüde gerçekleşebilmiştir?

Tablo 2. Örneklem İlişkin Kodlama

<i>TaTuTa Çiftlikleri</i>	
T1	Yavuz Özden
T2	Yüksel Erdoğan
T3	Balabanağa Çiftliği

Tablo 3. Çiftliklerin Faaliyet Dönemleri

Katılımcı	Faaliyet Dönemi
T1	Dört Mevsim
T2	Dört Mevsim
T3	Yaz

Tablo 3 incelendiğinde ikisi dört mevsim faaliyet gösterirken bir çiftliğin ise sadece yaz mevsiminde faaliyet gösterdiği görülmektedir. Katılımcıların

Görüşme formu Şekerli'nin (2009) kullandığı mülakat sorularından yararlanılarak hazırlanıp Kastamonu iline uyarlanmıştır. Tüm katılımcılar 15 Mayıs 2019 tarihinde ziyaret edilmiştir. Çalışmanın veri toplama süreci 2019 yılı Mayıs ayında tamamlanmış olup Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı TR Dizin Etik Kurul Kriterleri 1 Ocak 2020 tarihinde ilan edilmiştir. Toplam görüşme süresi 1,5- 2 saat sürmüştür ve beş sayfa veri toplanmıştır. Veri toplama yöntemlerine uygun olarak betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

BULGULAR

Çiftlik Sahiplerinin Demografik Özellikleri

Yapılan görüşmeler sonucunda, katılımcılar evli ve eşleri ile birlikte çiftliklerinde yaşamını sürdürdüklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcıların tamamının 40 yaş ve üzerinde ve iki kişinin ilköğretim, diğerinin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Demografik verilerden elde edilen bir diğer sonuç ise çiftlik sahiplerinin birinin ev hanımı olduğu, birinin kaşık işçiliği ve tarımla ilgili olduğu ve diğerinin ise hizmet sektöründen (bankacılık) ve siyaset alanından tarım sektörüne geçiş yaptığı görülmüştür.

Araştırma bulguları analiz edilirken araştırmacıya kolaylık sağlaması açısından görüşmecilerin isimleri yerine kodlamaya gidilmiştir. Kodlamaya ilişkin bilgiler Tablo 2'de sunulmuştur;

çiftliklerinde ürettiği ürünlere yönelik bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Üretilen Ürünler

Katılımcı	Ürünler
T1	Köy yumurtası, reçel, pekmez, bal, yeşil sebze, elma, erik, ayva

T2	Köy yumurtası, reçel, pekmez, bal, yeşil sebze, elma, erik, yoğurt, süt, kaymak, tarhana, sirke, ekmek, salça, turşu, ıspıt, mantar, kabak, tahta kaşık, çatal, oyuncak
T3	Köy yumurtası, reçel, pekmez, yoğurt, süt, kaymak, tarhana, sirke, ekmek, salça, turşu, ıspıt, mantar, kabak, şeker pancarı, elma ekşisi, kuru domates, erik marmeladı, siyez bulguru, üzüm

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların tamamı köy yumurtası, reçel, pekmez ürettiklerini belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak katılımcı T1 bal, yeşil sebze, elma, erik, ayva ürettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı T2: “Bal, yeşil sebze, elma, erik, yoğurt, süt, kaymak, tarhana, sirke, ekmek, salça, turşu, ıspıt, mantar, kabak, tahta kaşık, çatal, oyuncak

üretiyoruz.” şeklinde yanıt vermişlerdir. Katılımcı T3 ise yoğurt, süt, kaymak, tarhana, sirke, ekmek, salça, turşu, ıspıt, mantar, kabak, şeker pancarı, elma ekşisi, kuru domates, erik marmeladı, siyez bulguru, üzüm ürettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların sundukları hizmetlere ilişkin bulgular Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5. Sunulan Hizmetler

Katılımcı	Sunulan Hizmetler
T1	Pişirme, servis, konaklama, üretim, toplama, hazırlama, kültürel etkileşim, bilgi alışverişi, kendi kendine yetebilme
T2	Pişirme, servis, konaklama, üretim, toplama, hazırlama, kültürel etkileşim, bilgi alışverişi, kendi kendine yetebilme, satış, imece
T3	Pişirme, servis, konaklama, üretim, toplama, hazırlama, kültürel etkileşim, bilgi alışverişi, kendi kendine yetebilme, satış, imece

Tablo 5 incelendiğinde tüm katılımcılar pişirme, servis, konaklama, üretim, toplama, hazırlama, kültürel etkileşim, bilgi alışverişi, kendi kendine yetebilme hizmeti sunduklarını ifade etmişlerdir.

Bunlara ek olarak katılımcı T2 ve T3 satış ve imece hizmetlerini de sunduklarını belirtmişlerdir. Çiftliklerde yapılan yöresel yemeklere ilişkin bilgiler Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Yapılan Yöresel Yemekler

Katılımcı	Yöresel Yemekler
T1	Tirit, Ovmaç Çorbası
T2	Kabak Yemeği, Hodan Yemeği, Tarhana Çorbası, Banduma
T3	Etli Ekmek, Paça Yemeği, Yaş Tarhana Çorbası, Mantı, Otlı Ekmek, Ekşili Pilav

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların çiftliklerinde yaptıkları yöresel yemeklerin birbirinden farklılaştığı görülmektedir. T1 kodlu katılımcı: “Tirit, Ovmaç çorbası”, T2 kodlu katılımcı: “Kabak yemeği, hodan yemeği, tarhana çorbası, banduma yemeği”, T3 kodlu

katılımcı ise “Etli ekmek, paça yemeği, yaş tarhana çorbası, mantı, otlı ekmek, ekşili pilav” yaptıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların çiftliklerinde ürettikleri işlenmiş ürünlere ait bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. İşlenmiş Ürünler

Katılımcı	Ürünler
T1	Peynir, elma sirkesi, ekmek, salça, turşu, tarhana, pekmez, reçel
T2	Peynir, elma sirkesi, ekmek, salça, turşu, tarhana, pekmez, reçel, ayva sirkesi
T3	Elma ekşisi, kuru domates

Katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde T1 kodlu katılımcı: “Peynir, elma sirkesi, ekmek, salça, turşu, tarhana, pekmez, reçel üretiyoruz”, T2 kodlu katılımcı bu ürünlere ek olarak ayva sirkesi de TaTuTa Projesi ile tanışma şekline yönelik bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

ürettiklerini belirtmişleridir. T3 kodlu katılımcı ise “Elma ekşisi, kuru domates üretiyoruz.” şeklinde ifade etmişlerdir. Katılımcıların Buğday Derneği ve

Tablo 8. Buğday Derneği ve TaTuTa Projesi ile Tanışma Şekli

Katılımcı	Tanışma Şekli
T1	Bölgenin küresel ısınmada en son etkilenebilecek alanlardan olduğu düşüncesi ve çiftlik işlerini hobi olarak görmesi
T2	Ürettiği kaşıkları tanıtmak için fuara katılması sonucu fuarda Buğday Derneği kurucusu olan Victor Ananias'la tanışması
T3	Kadın Girişimciler Derneği kurucusunun ve valinin teşvik etmesi

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların Buğday Derneği ve TaTuTa Projesi ile tanışma şeklinin birbirlerinden

farklılaştığı görülmektedir. Katılımcıların TaTuTa Projesine katılım nedenleri Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. TaTuTa Projesine Katılım Nedenleri

Katılımcı	Katılım Nedeni
T1	Bölge Tanıtımı, Bölge Halkını Kalkındırma, Turizm ile İlgili Olma
T2	Bölge Tanıtımı, Bölge Halkını Kalkındırma, Turizm ile İlgili Olma
T3	Konaklarını Turizmde Değerlendirme, Organik Tarımı Benimsetme

Tablo 9'da TaTuTa projesine katılım nedenleri incelendiğinde T1 ve T2 kodlu katılımcı: "Bölgeyi tanıtmak, bölge halkını kalkındırmak ve turizmle ilgili olmak istiyoruz." şeklinde ifade etmişlerdir. T3 kodlu katılımcı ise, "Konaklarını turizmde

değerlendirerek kazanç elde etmek ve organik tarımı ilgili bireylere benimsetmek istiyoruz." şeklinde ifade etmişlerdir. TaTuTa projesinin çiftliğe sağladığı olanaklar Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. TaTuTa Projesinin Çiftliğe Sağladığı Olanaklar

Katılımcı	Olanaklar
T1	Daha Fazla Kitleye Ulaşmak, Bilinirlik
T2	Daha Fazla Kitleye Ulaşmak, Bilinirlik
T3	Daha Fazla Kitleye Ulaşmak, Bilinirlik

Tüm katılımcıların TaTuTa projesinin çiftliklerine sağladığı olanaklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, "Daha fazla kitleye ulaştık ve

bilinirliğimiz arttı." diye ifade etmişlerdir. TaTuTa projesinin çiftliklere katkısının daha fazla olması için öneriler Tablo 11'de bulunmaktadır.

Tablo 11. Öneriler

Katılımcı	Öneriler
T1	Tanıtım konusunda daha fazla çalışma, konuklara/ gönüllülere daha fazla kalacak yer
T2	Tanıtım konusunda daha fazla çalışma, konuklara/ gönüllülere daha fazla kalacak yer, genç bireylere organik tarımı benimsetecek teşviklerin sağlanması
T3	Tanıtım konusunda daha fazla çalışma, konuklara/ gönüllülere daha fazla kalacak yer

Tüm katılımcıların TaTuTa projesinin çiftliklere katkısının daha çok olması için önerilere ilişkin yanıtları incelendiğinde, "Tanıtım konusunda daha fazla çalışma yapılmalı ve çiftliğimizde ağırladığımız konuklara/gönüllülere daha fazla kalacak yer sağlanması için gerekli desteklerin verilmesi gerekir."

şeklinde ifade etmişlerdir. Ayrıca T2 kodlu katılımcı: "Genç bireylere organik tarımı benimsetecek teşviklerin sağlanmasıyla da katkı sağlanabilir." diye ifade etmiştir. Çiftliklerde ağırlanan gönüllü ve konuk sayısına ait bilgiler Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Gönüllü ve Konuk Sayısı

Katılımcı	Gönüllü ve Konuk Sayısı
T1	1-5
T2	5 ve üzeri
T3	1-5

Tablo 12 incelendiğinde T1 kodlu katılımcı “Gelen gönüllü/konuklarımıza evimizde bir oda ayırdığımız için ağırladığımız kişi sayısı 1- 5 kişi arasında kısıtlıdır”, T2 kodlu katılımcı:” Köyde kendimize ait iki evimiz olduğu için konuklarımızı ağırlamakta güçlük çekmiyoruz. Küçük aile grupları gelebildiği

gibi kalabalık grupları da ağırlayabiliyoruz”, T3 kodlu katılımcı ise,” Konağımızda oda sayımız az olduğu için kısıtlı sayıda kişi ağırlayabiliyoruz.” şeklinde ifade etmişlerdir. Gönüllü ve konukların çiftlikteki aktivitelerine yönelik bilgiler Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Gönüllü ve Konukların Çiftlikteki Aktiviteleri

Katılımcı	Aktiviteler
T1	Arı tütsüleme, arıların şerbetini hazırlama, çıtaların kontrolü (kovan), bahçe bakımı
T2	Arı tütsüleme, arıların şerbetini hazırlama, çıtaların kontrolü (kovan), bahçe bakımı, avcılık, tahta yontma, inek sağımı, ahır temizliği, hayvan güdümü, yabancı bitki-kozalak ve mantar toplama
T3	İnek sağımı, ahır temizliği, hayvan güdümü, yabancı bitki-kozalak ve mantar toplama

Tüm katılımcıların gönüllü ve konuklarını çiftlikteki rutin işlerine dahil ettikleri görülmektedir. T1 ve T2 kodlu katılımcılar, “Arı tütsüleme, arıların şerbetini hazırlama, çıtaların kontrolü (kovan), bahçe bakımı yaptırıyoruz” ve ek olarak T2 kodlu katılımcı, “Özellikle kış aylarında avcılık (çevredeki canlı türlerini gözlemlemek amacıyla) yapıyoruz. Tahta yontma, inek sağımı, ahır temizliği, hayvan güdümü, yabancı bitki-kozalak ve mantar toplama gibi aktivitelerimiz de oluyor” ve son olarak da T3 kodlu katılımcı: “Konağımızda ineklerimiz olduğu için inek

sağımı, ahır temizliği, hayvan güdümü gibi işlerimiz oluyor ve gelen konuklarımızla yabancı bitki-kozalak ve mantar toplamaya gidiyoruz.” şeklinde ifade etmişlerdir.

TaTuTa projesine dâhil olmanız bulunduğunuz bölgenin tanıtılmasına yardımcı oldu mu? sorusuna tüm katılımcılar” Tanıtımına ve daha fazla kişiye ulaşmaya yardımcı oldu.” diye ifade etmişlerdir. Çiftliklerde satışı yapılan yöresel ürünlere ait bilgiler Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Satışı Yapılan Yöresel Ürünler

Katılımcı	Ürünler
T1	Yok
T2	Tarhana, pekmez, tahta kaşık, tahta çatal, tahta oyuncak
T3	Tarhana, pekmez, elma ekşisi, siyez bulguru

Tablo incelendiğinde T1 kodlu katılımcı:” Kendimize yetecek kadar üretiyoruz, herhangi bir yöresel ürünün satışını yapmıyoruz”, T2 kodlu katılımcı,” Kendi yetiştirdiğimiz baharatlarla hazırladığımız tarhanayı gelen konuklarımızın beğenisi üzerine satışını yapmaya başladık. Pekmez, tahta kaşık, çatal

ve oyuncakların da sipariş üzerine satışlarını yapıyoruz”, T3 kodlu katılımcı ise” Tarhana, pekmez, elma ekşisi ve siyez bulgurunun satışını yapıyoruz.” şeklinde ifade etmişlerdir. TaTuTa projesinden umulanlara, beklentilere yönelik bilgiler Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. TaTuTa Projesinden Umulanlar, Beklentiler

Katılımcı	Umulanlar, Beklentiler
T1	Konaklama sorunu
T2	Kişi başına ayrılan sürecin kısıtlı olması
T3	Konaklama sorunu

Tablo 15 incelendiğinde T1 ve T3 kodlu katılımcı “Konuk ve gönüllülerimizi ağırlamada güçlük çekiyoruz”, T2 kodlu katılımcı ise, “Çiftlik işleri çok

yoğun olduğu için ve inek sayımız da çok olduğu için gelen misafirlerimizle yeterince vakit geçiremiyoruz.” şeklinde ifade etmişlerdir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Dünyanın çoğu alanında turistik aktivitelerin kırsal bölgelerde yaygınlaştığı görülmektedir. Kırsal bölgelerdeki ekolojik çiftliklerin varlığı her geçen gün artarak küçük ölçekli işletmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde birçok çiftlik Buğday Derneği’ne ve TaTuTa projesine katılım sağlamak için girişimlerde bulunmaktadır. Bilhassa Karadeniz bölgesi sahip olduğu coğrafi farklılıkları açısından gönüllü ve konuklar için çeşitli çekicilik unsurları sağlamaktadır. Bahsi geçenlerden biri ise ekolojik tatil çiftlikleridir (Selvi ve Demirer, 2012: 199). Bu bağlamda Kastamonu ilinde Buğday Derneği’ne üye olmuş ve TaTuTa projesine katılan üç çiftlik sahibiyle yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu çalışmadan elde edilen sonuçların Kastamonu ilinin TaTuTa kapsamındaki çiftlik turizmi potansiyelinin ortaya konulması bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan görüşmeler sonucunda Kastamonu ilinde TaTuTa projesine katılmış ve Buğday Derneği’ne üye olan çiftlik sayısının üç olduğu ve çiftlik yöneticilerinin ikisinin erkek birinin ise bayan olduğu tespit edilmiştir. Çiftliklerin faaliyet süresinin 12 ay gerçekleştirilebilmesinin yanı sıra Balabanağa çiftliği yaz aylarında gönüllü ya da konuk olarak ziyaretçi ağırlayabildiklerini ifade etmişlerdir. Bunun sebebi ise konaklama alanlarının kısıtlı olması ve soğuk hava şartlarına gelenlerin uyum sağlayamayacağı düşüncesidir. Tüm çiftliklerin pişirme, servis, konaklama, üretim, toplama, hazırlama, kültürel etkileşim, bilgi alışverişi, kendi kendine yetebilme ve buna ek olarak Balabanağa ve Yüksel Erdoğan Çiftliğinden satış, imece hizmetlerinin de verdiği görülmektedir. Deniz vd. (2018: 364) Çanakkale iline yönelik çalışmalarında konuklarının toplama, hazırlama, pişirme, servis ve üretim aşamalarına katıldıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca ilgili süreçlere katılımın kültürel etkileşim ve değişim sağlayan bir sürecin ortaya çıkmasını sağladığı tespit edilmiştir.

Kastamonu yöresinde bulunan çiftliklerde köy yumurtası, reçel, pekmez, bal, sebze, elma, erik, ayva, tahta kaşık, çatal, bıçak, oyuncak, yoğurt, süt, kaymak, tarhana, sirke, ekmek, salça, turşu, hodan (ıspıt), mantar, kabak, şeker pancarı, elma ekşisi, kuru domates, erik marmeladı, siyez bulguru, üzümün üretiminin yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Yavuz Özden Çiftliği’nin ürettiği ürünlerin satışını

yapmadığı, Yüksel Erdoğan ve Balabanağa Çiftliklerinin sipariş üzerine satış yapıldığı belirtilmiştir. Kaymaz ve Birinci (2018) çalışmalarında Uzundere-Tortum ilçelerindeki çiftliklerde dut, ceviz, elma, armut, üzüm, kuşburnu, kayısı, kiraz gibi meyveler ve az miktarda patlıcan, biber, salatalık, soğan gibi sebzeler üretildiği görülmektedir. Ayrıca bazı meyvelerden pestil, pekmez, reçel ve marmelat gibi ürünler üretilerek talep üzerine konuklara satıldığı bilinmektedir.

Kastamonu ilinde yer alan çiftliklerde uygulanan TaTuTa projesinin amacına ulaştığı, projeden memnunluk derecesinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat çiftlik sahipleri birçok işle ilgili olması sebebiyle konuklara yeterli vakit ayıramadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra konukların daha fazla çiftlikte bulunma isteklerine karşın, konaklama sorunun olduğu ifade edilmiştir. Projenin tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi için öncelikle kalacak yer sorununun çözülmesi olacaktır. Selvi ve Demirer (2012) çalışmalarında, TaTuTa projesi sonrasında ek gelir sağlama imkanının doğmadığını, yöresel ürünlerin satışının gerçekleşmediğini, konuk sayısının az olduğunu, teknik bilgi, yetenek ve beceri takasının yeterince gerçekleşmediğini belirterek TaTuTa projesinin amacına ulaşmadığını savunmuşlardır.

Gönüllü ve konuklar ziyaret ettikleri çiftliklerde zamanlarını inek sağımı, ahır temizliği, hayvan güdümü, yabancı bitki toplama, mantar ve kozalak toplama, arı tütsüleme, arıların şerbetini hazırlama, çitelerin kontrolü, bahçe bakımı, mevsiminde avcılık, tahta yontma çalışmalarıyla zaman geçirdikleri görülebilir. Ongun vd. (2017: 56), çalışmalarında ise misafirlerin, gübreleme, yaban hayvanlarının bakımı, tohum ekme, damla sulama kurulumu, ağaç altı belleme, budama, çapalama, gül toplama, sebze-meyve toplama, meyve kompostosu yapımı, pekmez yapımı, odun hazırlama gibi aktivitelerle katıldığını belirtmiştir. TaTuTa projesinin Kastamonu’daki çiftliklere katkısının daha çok olması için çiftlik yöneticilerinin verdiği öneriler; tanıtım konusunda daha fazla çalışma, eko turizm ilgililerine kalacak yer sağlamak, genç bireylere organik tarımı benimsetecek teşviklerin sağlanmasıdır. Özellikle konukların konaklama probleminin giderilmesinin gelecek konuk sayısını önemli derecede etkileyeceği

düşünülmektedir. Kasalak vd. (2018) çalışmaları sonucunda, eko turizm girişimcilerinin örgütlenememeleri, sermaye eksikliği, sektörel bilgi yetersizliği, sertifikasyon eksikliği, ekonomik getiri, eko turizm standartlarının bulunmaması, resmi işlemlerin çokluğu konularında sorunlar yaşadıklarını belirtmiş ve bu sorunlara yönelik öneriler sunmuşlardır.

Kastamonu ekolojik çiftliklerinde yöresel yemek olarak pişirme kolaylığından dolayı daha çok etli ekmek, paça yemeği, yaş tarhana çorbası, mantı, otluk ekmek, ekşili pilav, hodan (ıspıt) yemeği, kabak böreği, tarhana çorbası, banduma, tirit, ovmaç çorbası yapıldığı bilinmektedir. Deniz vd. (2018: 370) çalışmalarında Çanakkale ilindeki çiftliklerde yöresel yemek olarak, keşkek, bulgur mantısı, peynir kızartması, mafiş-kontra gülü, çıplak kabak böreği ve çırpmanın yapıldığı bilgisini vermektedir.

Bu araştırma Kastamonu ilindeki ekolojik çiftliklerin TaTuTa deneyimlerine yöneliktir. Çalışmanın örneklemini çiftlik yöneticileri oluşturmaktadır. Gelecek çalışmalarda çiftlikleri ziyaret eden konuk ve gönüllüler üzerine araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akkuş, G., ve Yordam, S. (2019). Kastamonu'da Faaliyet Gösteren TaTuTa Çiftliklerinin Gastronomik Faaliyetlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Gastronomi, Beslenme ve Diyetetik Kongresi*, 22-24 Kasım 2019, Gaziantep, Türkiye.

Altındağ, M. (2005). *Nitel Araştırma Teknikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, (2010-2012). *VI. Olağan Genel Kurulu, Faaliyet Raporu*.

Busby, G. ve Rendle, S. (2000). The Transition from Tourism on Farms to Farm Tourism, *Tourism Management*, 21(6), 635-642.

Çıkmın, A., Çeken, H. ve Uçar, M. (2009). Turizmin Tarım Sektörüne Etkisi, *Agro-Turizm ve Ekonomik Sonuçları*, *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 15(1-2), 1-8.

Deniz, S., Özden, O., Akgün, O. ve Yıldırım, H. M. (2018). Agro Turizm Tesislerinin Gastronomi Faaliyetleri Açısından İncelenmesi: Çanakkale Örneği, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(3), 364-378.

Douglas, N., Douglas, N. ve Derrett, R. (2001). *Special Interest Tourism*, Singapore: John Willey & Sons Australia Ltd.

Hall, M. C. ve Page, S. J. (2006). *The Geograph of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space*, London: Routledge.

Hodge, I. ve Monk, S. (2004). The Economic Diversity of Rural England: Stylised Fallacies and Uncertain Evidence. *Journal of Rural Studies*, 20(3), 263-272.

Holdnak, A. ve Pennington-Gray, L. (2000). Farm Tourism: A Case Study in Florida's Orange Groves. *Parks & Recreation (Ashburn)*, 35(9), 146-156.

Kasalak, M. A., Akıncı, Z., Yurcu, G. ve Bahtiyar Sarı, D. (2018). Ekolojik Çiftliklerin Ekoturizm Girişimciliği Kapsamında Değerlendirilmesi: Antalya İli Alan Araştırılması, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 10(18), 221-240.

Kaymaz, Ç. K. ve Birinci, S. (2018). Agriturizm ve Agroturizmin TaTuTa (Tarım-Turizm-Takas) Kapsamında Değerlendirilmesi ve Uzundere-Tortum İlçelerinde Kırsal Kalkınmaya Etkisi. *IJANS*, 1(2), 115-126.

Leco, F., Pérez, A., Hernández, J. M. ve Campón, A. M. (2013). Rural Tourists and their Attitudes and Motivations towards the Practice of Environmental Activities such as Agrotourism. *International Journal of Environmental Research*, 7(1), 255-264.

Ongun, U., Sop, S. A., Yeşiltaş, M. ve Akıncı Ekiztepe, B. (2017). Alternatif Bir Ekoturizm Merkezinin İncelenmesi: Lisinia Doğa Örneği, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 9(16), 49-60.

Ross, S. ve Wall, G. (1999). Ecotourism: Towards Congruence Between Theory and Practice. *Tourism Management*, 20(1), 123-132.

Savgın, E. C. (2016). *Çiftlik Turizmine Yönelik Kavramsal Bir Model Önerisi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Selvi, M. S. ve Demirer, D. (2012). Ekolojik Tatil Çiftliklerinin TaTuTa Projesine İlişkin Örnek Olay İncelemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23(2), 187-202.

Şahbudak, E. ve Şimşek, O. (2017). Alternatif Bir Ekolojik Yaşam Modeli: TaTuTa (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası) Projesi, *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7(3), 313-332.

Şekerli, S. (2018). *Tarım Turizmi (TaTuTa) Projesi Kapsamında Faaliyet Gösteren Ekolojik Çiftliklerde Bir Araştırma: İzmir İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Şimşek, O. (2016). *Alternatif Bir Ekolojik Yaşam Modeli: Tatuta (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve*

Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası) Projesi. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Topçu, E. D. (2007). *Agri-tourism: As a New Element of Country Planning*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, G. (2018). *Kırsal Turizm Kapsamında Türkiye'de Çiftlik Turizminin Değerlendirilmesi: Tatuta Çiftlikleri Örneği*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yılmaz, H. (2008). *Turizm Çeşitlendirmesi Kapsamında Ekoturizmin Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri: Türkiye'deki Tatil Çiftliklerine Yönelik SWOT Analizi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Zengin, B. (2006). *Turizm Coğrafyası, Türkiye Genel ve Bölgeler Turizm Coğrafyası*. Sakarya: Değişim Yayınları.

URL-1: Alkan, A. (2014). Çiftlik Turizmi. https://prezi.com/ob7yypgh1d_1/ciftlik-turizmi/, Erişim Tarihi: 05.10.2018

URL-2: www.eurogites.org, Erişim Tarihi: 15.10.2018

URL-3: www.bugday.org, Erişim Tarihi: 17.10.2018

URL-4: <https://wwwofturkey.org>, Erişim Tarihi: 25.10.2018.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde herhangi bir bireyden ya da kurumdan aynı ya da nakdi bir yardım/destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Makalede herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Etik Beyanı: Çalışmanın hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edilmiştir. Aksi bir durumun tespiti halinde OCAK: Türk Mutfak Kültürü Araştırmaları Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışmanın veri toplama süreci 2019 yılı Mayıs ayında tamamlanmış olup Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı TR Dizin Etik Kurul Kriterleri 1 Ocak 2020 tarihinde ilan edilmiştir